

MONITOR

Strafrechtelijke recidive tijdens en na de tbs-behandeling in FPC de Rooyse Wissel

Eerste resultaten

De eerste rapportage uit een reeks
ter gelegenheid van het bezoek van
de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie
mr. F. Teeven
aan FPC Overmaze op 4 juli 2012.

Colofon

Auteurs

Dhr. drs. F. Chakhssi

Wetenschappelijk onderzoeker FPC de Rooyse Wissel

Mw. dr. A.A.G. Verwaaijen

Raad van Bestuur FPC de Rooyse Wissel

Forensisch Psychiatrisch Centrum de Rooyse Wissel

Wanssumseweg 12a

5807 EA Venray

Postbus 433

5800 AK Venray

info@derooysewissel.nl

www.derooysewissel.nl

© 2012 Forensisch Psychiatrisch Centrum de Rooyse Wissel. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veele-
voudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of
openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektro-
nisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enig andere
manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitge-
ver.

MONITOR

**Strafrechtelijke recidive
tijdens en na de tbs-behandeling
in FPC de Rooyse Wissel**

Eerste resultaten

F. Chakhssi
A.A.G. Verwaaijen

Inhoudsopgave

Voorwoord	7
Inleiding	9
1. Methode van Onderzoek	11
1.1 Setting	13
1.2 Onderzoeksgroep	14
1.3 Meetinstrumenten	15
1.4 Procedure	19
2. Resultaten	25
2.1 Beschrijving van het onderzoekscohort	27
2.2 Kwalitatieve beschrijving van de recedive	27
3. Conclusie	31
Literatuur	36
Bijlagen	38

Voorwoord

In dit rapport wordt verslag gedaan van het eerste onderzoek naar strafrechtelijke recidive tijdens en na de tbs-maatregel sinds het ontstaan van de FPC de Rooyse Wissel. De eerste resultaten laten zien dat de recidive van ex-terbeschikkinggestelden uitgestroomd uit de Rooyse Wissel in lijn liggen met de landelijke recidivecijfers, die relatief gunstig zijn in vergelijking met andere landen. De resultaten tonen ook aan dat er meer inzicht nodig is in de ‘kale’ recidivecijfers om recidive verder terug te dringen. We zien dit rapport dan ook als eerste stap naar een FPC Monitor die naast de strafrechtelijke recidive zelf, ook de omstandigheden en factoren leidend tot strafrechtelijke recidive in kaart brengt. Daarmee beogen wij een FPC monitor die tevens de omstandigheden en factoren in kaart brengt van ex-terbeschikkinggestelden die *niet* recidiveren. Hierdoor krijgen we beter inzicht in ‘what works’ bij ex-terbeschikkinggestelden en kunnen we de forensische psychiatrisch behandeling blijven verbeteren in het terugdringen van recidive.

Dit onderzoek had niet kunnen plaatsvinden zonder medewerking van het ministerie van Veiligheid en Justitie, en een bijdrage van verschillende personen. Allereerst willen we de Dienst Justitiële Inrichtingen danken voor de medewerking bij het verkrijgen van de benodigde gegevens. Ook willen we de Justitiële Informatiedienst bedanken voor hun medewerking en snelle dienstverlening.

Farid Chakhssi
Sanne Verwaaijen

April 2012

Inleiding

De bijdrage aan een veilige samenleving is de centrale doelstelling van het Forensisch Psychiatrisch Centrum (FPC) de Rooyse Wissel. Het streven is dat terbeschikkinggestelden terugkeren in de maatschappij zonder ernstige delicten te plegen. Voor inzicht in de mate waarin deze doelstelling wordt behaald, is kennis van recidive na ontslag van de maatregel terbeschikkingstelling (tbs) van noodzakelijk belang.

In Nederland wordt de recidivemeting inmiddels erkend als een evaluatie-instrument (Wartna, 2009; Keune & Van Binsbergen, 2010) en wordt het uitblijven van recidive na de tbs-maatregel gezien als een centrale maat voor kwaliteit en veiligheid (Van Binsbergen & Keune, 2009). Het gebruik van recidive als uitkomstmaat voor FPC's is gebaseerd op de doelstelling van de forensische psychiatrische behandeling: het beschermen van de maatschappij door het voorkomen van het opnieuw plegen van ernstige en gewelddadige delicten.

De recidivecijfers van ex-terbeschikkinggestelden voor ernstige delicten waarvoor – in combinatie met de ontoerekeningsvatbaarheid – tbs kan worden opgelegd in Nederland steken relatief gunstig af in vergelijking met recidivecijfers in het buitenland na behandeling in een forensisch psychiatrisch centrum. Zo ligt in Nederland het percentage ex-terbeschikkinggestelden dat binnen vijf jaar na beëindiging van de maatregel een “tbs-waardig” misdrijf heeft gepleegd op ongeveer 8% (Bregman & Wartna, 2011). In buitenlands onderzoek varieert het percentage van ‘mentally disordered offenders’ dat binnen vijf jaar tot tien jaar na ontslag uit een forensisch psychiatrisch ziekenhuis een ernstig en gewelddadig delict pleegt tussen de

14% (Buchanan, 1998) en de 22% (Nilson et al., 2011; Davison, Jamieson, & Taylor, 1999).

Om een vergelijking te kunnen maken van onze gegevens met de landelijke gegevens over recidive na de tbs is het van belang om dezelfde definities te hanteren. Daarvoor is de werkwijze gevolgd van de recidivemonitor van het wetenschappelijk onderzoek- en documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Veiligheid en Justitie. Het WODC verricht periodiek onderzoek naar de strafrechtelijke recidive van onder andere ex-terbeschikkinggestelden. Het WODC hanteert hierbij vastgestelde criteria voor het bepalen van recidive, afgebakende onderzoekscohorten en analysemethoden. In de paragraaf over de gebruikte methoden van onderzoek wordt verantwoording afgelegd over hoe de WODC-criteria zijn toegepast in deze studie. Daarnaast wordt een vergelijking gemaakt met de kliniekmonitor van de Van der Hoeven kliniek. Dit is een monitor die recidive tijdens en na de tbs-maatregel vastlegt van alle patiënten opgenomen (geweest) in de Van der Hoeven kliniek. Over de kliniekmonitor van de Van der Hoeven kliniek is een handleiding gepubliceerd (Keune & Van Binsbergen, 2010) die als aanzet dient voor de opzet van ketenbreed recidiveonderzoek in de forensische sector. Ook wij hopen met dit rapport een bijdrage te leveren aan recidiveonderzoek in de forensische sector.

1

Methode van Onderzoek

1.1 Setting

FPC de Rooyse Wissel opende haar deuren voor de eerste terbeschikkinggestelden op 1 maart 2000. Langzaam aan stroomde de kliniek vol, totdat eind 2003 de volle bezetting van 102 intramurale plaatsingen en 12 resocialisatieplekken werd bereikt. Door verschillende (tijdelijke) uitbreidingen, om de wachtlijsten voor een opname in een tbs-instelling te verkorten, is het aantal tbs-plaatsen gegroeid naar meer dan 200 plaatsen in 2011. Over de afgelopen jaren tot en met de peildatum van deze studie zijn in FPC de Rooyse Wissel 462 terbeschikkinggestelden opgenomen waarvan 236 terbeschikkinggestelden alweer zijn uitgestroomd om verschillende redenen, zoals naar een vervolgvoorziening, wegens (voorwaardelijke) beëindiging van de tbs-maatregel of een overplaatsing naar een andere FPC. Van de meeste terbeschikkinggestelden worden tijdens de behandeling verschillende gegevens geregistreerd die gebruikt worden voor onderzoek naar het voorkomen van recidive. Een gedeelte van deze gegevens wordt aangeleverd aan de Landelijke Database Risicotaxatie (LDR). De LDR is een initiatief van de FPC's in samenwerking met het Expertisecentrum Forensische Psychiatrie om de veiligheid voor de samenleving tijdens verloven van terbeschikkinggestelden te verbeteren.

Omdat we in deze studie een vergelijking maken met de landelijke gegevens van het WODC en de gegevens uit de kliniek monitor van de Van der Hoeven kliniek hebben we een selectie toegepast op de onderzoeksgroep die hieronder staat beschreven.

1.2 Onderzoeksgroep

De totale onderzoeksgroep bestaat uit 88 mannelijke terbeschikkinggestelden waarvan de tbs-maatregel vanuit FPC de Rooyse Wissel voorwaardelijk of geheel beëindigd is in de periode tussen 2 februari 2004 en 31 augustus 2011, de peildatum van de huidige studie. Van alle andere uitgestroomde terbeschikkinggestelden is bij 79% de tbs-maatregel nog lopende en bij 21% (voorwaardelijk) beëindigd vanuit een andere FPC. De eerste beëindiging van de tbs-maatregel van terbeschikkinggestelden opgenomen in FPC de Rooyse Wissel vond plaats op 2 februari 2004. In de recidive monitor van het WODC zijn alleen personen opgenomen waarvan de tbs-maatregel geheel beëindigd is. Dit geldt voor alle vormen van beëindiging van de tbs-maatregel: conform het advies van de kliniek, contrair en/of beëindiging door een gemaximeerde tbs-maatregel. Daarnaast wordt door het WODC gewerkt met uitstroomcohorten die een periode van 5 jaar beslaan. Omwille van de vergelijkbaarheid hebben we gekozen om aan te sluiten bij het uitstroomcohort van 2004 – 2008. Aan hand van deze selectie, alle terbeschikkinggestelden waarvan de tbs-maatregel is beëindigd tussen 2004 en 2008, zijn er 26 patiënten opgenomen in deze studie. Een ex-terbeschikkinggestelde is overleden vóór de peildatum van de huidige studie. De periode van follow-up voor deze ex-terbeschikkinggestelde was lang genoeg (vierenhalf jaar) voor het vaststellen van mogelijke recidive na de tbs en is daarom meegenomen in de onderzoeksgroep.

1.3 Meetinstrumenten

Monitor Informatie TerbeschikkingStelling

Om de totale onderzoeksgroep te identificeren is gebruik gemaakt van de Monitor Informatie TerbeschikkingStelling (MITS) van de Dienst Justitiële Inrichtingen. In MITS wordt onder andere informatie opgenomen over de datum waarop de voorwaardelijke dan wel de onvoorwaardelijke beëindiging van de tbs-maatregel heeft plaatsgevonden.

Uittreksels van de Justitiële Documentatie Systeem

Om de justitiële antecedenten van de onderzoeksgroep in kaart te brengen is gebruik gemaakt van het Justitiële Documentatie Systeem (JDS). De uittreksels van het JDS, het zogenaamde strafblad, bevatten een overzicht van wetsovertredingen die door het Openbaar Ministerie verwerkt worden. Op een uittreksel staat geregistreerd van welke feiten een individu verdacht wordt (openstaande zaken) en/of voor welke feiten hij veroordeeld is. Tevens wordt voor elke veroordeling aangegeven door welke instantie het is afgehandeld en met welke modaliteit. De recidivemonitor van het WODC maakt gebruik van de Onderzoeks- en Beleidsdatabase Justitiële Documentatie (OBJD). Deze database is een gepseudonimiseerde versie van het JDS met de uitzondering dat gegevens in de OBJD niet verjaren en voor wetenschappelijk onderzoek beschikbaar blijven. Voor de huidige studie zijn beide databases vergelijkbaar, aangezien de verjaringstermijnen van de misdrijven langer zijn dan de observatieperiode.

WODC Recidivemonitor definitie voor strafrechtelijke recidive

Bij het vaststellen van strafrechtelijke recidive maakt het WODC onderscheid tussen strafzaken die wel meetellen en strafzaken die

niet meetellen (zie bijlage 1). Daarnaast wordt in de huidige studie het tijdstip van recidive bepaald aan de hand van de pleegdatum, zoals vermeld op het JDS-uittreksel. In het verleden maakte het WODC gebruik van de inschrijfdatum bij het OM omdat de pleegdatum niet beschikbaar was voor 1997. In het laatste rapport van het WODC wordt een vergelijking gemaakt tussen het gebruik van de inschrijfdatum en de pleegdatum bij het vaststellen van recidive. Daarin is te zien dat recidive berekend tot de inschrijfdatum lager is dan recidive berekend tot de pleegdatum. Ook wordt duidelijk in het WODC-rapport dat het verschil tussen pleegdatum en inschrijfdatum bij het onderzoekcohort 2004 – 2006 minimaal is (Bregman & Wartna, 2010). Ook de kliniek monitor van de Van der Hoeven kliniek maakt gebruik van de pleegdatum als tijdstip om de recidive te bepalen.

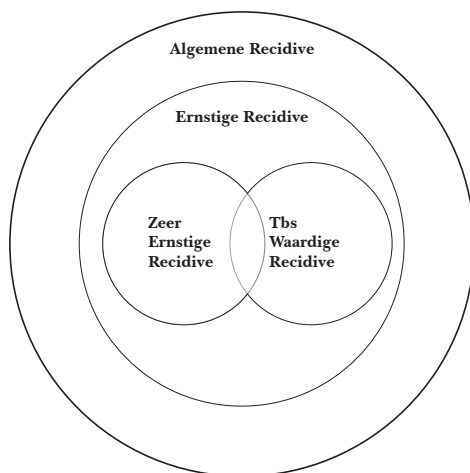
WODC Recidivemonitor criteria voor strafrechtelijke recidive

In het laatste rapport van het WODC (Bregman & Wartna, 2010) worden bij het vaststellen van de recidive vier vaste criteria gehanteerd. De eerste drie criteria – algemene, ernstige en zeer ernstige recidive – zijn trapsgewijs gedefinieerd en verschillen onderling wat betreft de maximale strafdreiging van het vervolgte delict. Met trapsgewijs wordt bedoeld dat elke recidive eerst wordt vastgesteld als een algemene recidive. Vervolgens wordt aan de hand van de maximale strafdreiging onderzocht of de recidive ook kan worden vastgesteld als een ernstige en/of een zeer ernstige recidive. De laatste categorie – tbs-waardige recidive – is opgenomen om te onderzoeken of ex-terbeschikkinggestelden na ontslag van de maatregel recidiveren met delicten waarvoor een tbs-maatregel zou kunnen worden opgelegd. De verschillende recidivecriteria zoals gedefinieerd door het WODC:

Figuur 1.

Overlappende indeling van recidive volgens de criteria van het WODC.

Algemene recidive: een nieuw geldig justitiecontact naar aanleiding van enig misdrijf, ongeacht de aard en ernst van de gepleegde delicten.

Ernstige recidive: een misdrijf met een maximale strafdreiging van vier jaar of meer.

Zeer ernstige recidive: een misdrijf met een maximale strafdreiging van acht jaar of meer.

Tbs-waardige recidive: een misdrijf waarvoor een nieuwe TBS maatregel kan worden opgelegd.

Voor het vaststellen van tbs-waardige recidive wordt door het WODC een lijst met misdrijven gebruikt die staat vermeld in de Wet DNA onderzoek, met uitzondering van eenvoudige mishandeling (artikel 300 lid 1 Wetboek van Strafrecht). De Wet DNA onderzoek geldt voor alle misdrijven waarvoor een voorlopige hechtenis is toegestaan. Door het gebruik van deze definitie zijn de categorieën *zeer ernstige recidive* en *tbs-waardige recidive* niet geheel overlappend. Zo zijn er bijvoorbeeld misdrijven uit de opiumwet die een maximale strafdreiging van 8 jaar of meer kennen (*zeer ernstige recidive*) maar niet voorkomen in de lijst van tbs-waardige delicten. Omgekeerd zijn er tbs-waardige misdrijven die geen maximale strafdreiging van 8 jaar of meer kennen en dus niet vallen onder categorie *zeer ernstige recidive*, zoals het vervaardigen van pornografische afbeeldingen van minderjarigen. De kliniekmonitor van de Van der Hoeven kliniek maakt gebruik van dezelfde eerste drie criteria, algemene, ernstige en zeer ernstige recidive. Daarnaast hanteert de kliniekmonitor ook recidivecriteria voor tbs-waardige recidive, maar wordt daarbij een andere definitie gebruikt: “*Nieuwe, geldige justitiecontacten naar aanleiding van brandstichting of geweld- of zedenmisdrijf met een maximale wettelijke strafdreiging van minstens 4 jaar*” (p. 42, Keune & Van Binsbergen, 2010). In het huidige onderzoek blijkt er geen verschil te zijn in vaststellen van tbs-waardige recidive tussen de recidive criteria voor tbs-waardige recidive van het WODC en de recidivecriteria voor tbs-waardige recidive van de Van der Hoeven kliniek. Omwille van de eenvoud en toekomstige vergelijkbaarheid rapporteren we in dit onderzoek alleen de vaststelling van recidive aan de hand van de criteria voor tbs-waardige recidive van de Van der Hoeven kliniek.

1.4 Procedure

Toestemming

Bij opname van een terbeschikkinggestelde in FPC de Rooyse Wissel werd schriftelijk toestemming gevraagd om deel te nemen aan vervolgonderzoek na ontslag van de tbs-maatregel. Daarnaast is bij de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) van het ministerie van Veiligheid en Justitie toestemming gevraagd voor het opvragen van uittreksels uit het Justitieel Documentatieregister. Hiervoor is conform de procedure een schriftelijk verzoek ingediend, vergezeld van een onderzoeksaanvraag en een door DJI opgestelde, en door ons getekende, verklaring waarin voorwaarden werden gesteld rondom de privacy van de onderzoeksgroep en publicatie van de onderzoeksresultaten. Tot slot, is bij het Justitieel Documentatie Register (JDR) een schriftelijke aanvraag gedaan, vergezeld met de goedkeuring voor het onderzoek door het ministerie van Veiligheid en Justitie en een gecodeerde CD-ROM met persoonsgegevens, voor het verkrijgen van de uittreksels van de onderzoeksgroep. Ook hier is conform de procedure, de aanvraag vergezeld van een verklaring, opgesteld door het JDR, waarin voorwaarden werden gesteld rondom de privacy en publicatie van de resultaten.

Selectie van de onderzoeksgroep

Op peildatum 31 augustus 2011 is geïnventariseerd van welke ex-terbeschikkinggestelden de tbs-maatregel vanuit FPC de Rooyse Wissel is beëindigd. De volgende persoonsgegevens van deze patiënten zijn vervolgens opgenomen in een bestand: naam, voorvoegsels, voornamen, geboortedatum, geboorteplaats en geboorteland. Alleen op basis van deze persoonsgegevens is het mogelijk om een uittreksel aan te vragen bij het JDR. Indien de gegevens niet volledig zijn

wordt de aanvraag niet in behandeling genomen of aangegeven dat de persoon niet bekend is bij het JDR. Alle ex-terbeschikkinggestelden opgenomen in de onderzoeksgroep van de huidige studie waren bekend bij de JDR, en van alle subjecten zijn de uittreksels uit het JDS ontvangen.

Beoordeling recidive

Aan de hand van de criteria uit Bijlage 1 werden bepaalde strafzaken uitgesloten, bijvoorbeeld kantongerechtzaken of strafzaken eindigend in een algehele vrijspraak (zgn. ongeldige afdoening). Vervolgens werd op basis van de gegevens uit MITS over de begin- en einddatum van de tbs-maatregel en de pleegdatum van de strafzaak, de strafzaak ingedeeld in recidive tijdens of na de tbs-maatregel. Vervolgens werd van elke strafzaak de informatie over de gepleegde delicten vastgelegd in termen van de pleegdatum, de overtreden wetsartikelen, de afdoening (type, hoogte en duur van de straf) en de bijbehorende wettelijke maximale strafdreiging (zie Wartna, Blom & Tollenaar, 2011). Aan de hand van deze informatie werden de strafzaken vervolgens ingedeeld volgens de criteria van algemene, ernstige, zeer ernstige en tbs-waardige recidive.

Beoordeling van recidive: een voorbeeld aan de hand van een casus

Een ex-terbeschikkinggestelde opgenomen geweest in FPC de Rooyse Wissel pleegt na beëindiging van de tbs-maatregel een diefstal. Op het uittreksel van het JDS staat dat het strafbaar feit, omschreven als diefstal van een fiets, afgedaan is door middel van een transactie van een geldsom: euro 200. Dit valt onder een geldige afdoening volgens bijlage 1. Op de uittreksel van het JDS wordt het strafbaar feit geclassificeerd onder artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht en de

bijbehorende wettelijke maximale strafdreiging is vier jaar. Volgens de criteria van het WODC voor het indelen van recidive valt dit feit onder *ernstige recidive*.

Statistische analyses

In de recidivemonitor van het WODC wordt recidive in de verschillende onderzoekscohorten beschreven aan de hand van prevalentie, frequentie en omvang.

- Prevalentie: het percentage recidivisten in de onderzoeksgroep.
- Frequentie: het gemiddelde aantal nieuwe justitiecontacten per recidivist.
- Omvang: het totale aantal nieuwe justitiecontacten in de onderzoeksgroep.

Voor het vaststellen van de prevalentie van de recidive wordt gebruik gemaakt van de survivalanalyse als statistische techniek, die zowel door de recidivemonitor van het WODC als door de kliniekmonitor van de Van der Hoeven kliniek gebruikt wordt. Alle percentages die vermeld staan in de tabellen zijn berekend op basis van de survivalanalyse, tenzij anders vermeld. Deze analyse houdt rekening met de individuele verschillen in tijd tot een recidive en maakt voorspellingen over hoe de prevalentie van recidive zich in de populatie zal ontwikkelen over de follow-up periode van vijf jaar. Hierdoor kunnen de percentages berekend met de survivalanalyse afwijken van de feitelijke percentages, doordat niet alle patiënten de follow-up van vijf jaar bereikt hebben. De tijd tot een *algemene, ernstige, zeer ernstige* en/of *tbs-waardige* recidive werd bepaald door de pleegdatum van het eerste misdrijf behorende tot die categorie. Om de frequentie van de recidive te berekenen wordt, volgens de gewijzigde WODC-definitie

uit 2010 (Bregman & Wartna, 2010), het aantal nieuwe justitiecontacten (i.e., na beëindiging van de tbs-maatregel) gedeeld door het aantal recidivisten volgens het betreffende recidivecriterium. Bijvoorbeeld, de frequentie ernstige recidive is het aantal nieuwe ernstige justitiecontacten gedeeld door het aantal recidivisten met tenminste één ernstige recidive. De omvang van recidive kan niet berekend worden voor de huidige onderzoeksgroep, omdat de recidivemonitor van het WODC de omvang berekent per 100 subjecten.

Vergelijkbaarheid met andere onderzoekscohorten

In de huidige studie zijn de ex-terbeschikkinggestelden langer gevolgd in tijd na ontslag van de tbs-maatregel dan het onderzoekscohort 2004 – 2008 van de Van der Hoeven kliniek. De Van der Hoeven kliniek heeft de gegevens van hun onderzoekscohort al gepubliceerd in 2010. Doordat het onderzoekscohort in de huidige studie een langere follow-up periode kent, kunnen de recidivecijfers hoger uitvallen in vergelijking met het cohort van de Van der Hoeven kliniek.

Immers, de subjecten uit de huidige studie zijn na ontslag van de tbs-maatregel ook een groot gedeelte van 2011 gevolgd. Het WODC heeft de gegevens over de relatie tussen het type beëindiging van de tbs-maatregel (conform, contrair of gemaximeerde tbs) en recidive (nog) niet meegenomen in de rapportage over het landelijke onderzoekscohort 2004 – 2008. Omdat het type beëindiging van de tbs-maatregel een sterk verband toont met recidive na ontslag willen we onze gegevens daarover vergelijken met die van de eerdere onderzoekscohorten. Het WODC heeft in een eerder verslag (Wartna, El Harbachi, & Essers, 2006) de gegevens gepubliceerd over de relatie tussen type beëindiging en recidive over het onderzoekscohort 1999 – 2003. De

Van der Hoeven kliniek heeft ook over haar eigen onderzoekscohort 1999 – 2003 gepubliceerd over de relatie tussen type beëindiging en recidive na ontslag. De vergelijking van de cijfers over de relatie tussen het type beëindiging en recidive na ontslag zal dan ook plaatsvinden met deze onderzoekscohorten. De vergelijking met de recidivecijfers (ongeacht het type beëindiging) van het onderzoekscohort 2004 – 2008 uit de huidige studie met de landelijke recidivecijfers zal plaatsvinden met de gegevens van het WODC-onderzoekscohort 2004 – 2008, en met de gegevens van het onderzoekscohort 2004 – 2008 van de Van der Hoeven kliniek. Tot slot, om de cijfers van FPC de Rooyse Wissel te kunnen vergelijken met de landelijke cijfers van de WODC-recidivemonitor en de cijfers van de kliniekmonitor van de Van der Hoeven kliniek worden de cijfers gepresenteerd in percentages. Omdat percentages in kleine onderzoeksgroepen een vertekend beeld kunnen geven, vermelden we tussen haakjes ook het aantal personen.

2

Resultaten

2.1 Beschrijving van het onderzoekscohort

De gemiddelde leeftijd in het onderzoekscohort 2004 -2008 ($n = 26$) op de peildatum van 31 augustus 2011 bleek 43.6 jaar ($SD = 8.7$ jaar) te zijn, waarbij de jongste 31 jaar oud was en de oudste 64 jaar oud. De meest voorkomende stoornissen in het cohort, die gedurende de tbs-maatregel waren vastgesteld volgens de diagnostische en statistische handleiding van mentale stoornissen - vierde editie (DSM-IV), waren achtereenvolgens: Middelenmisbruik ($n = 15$; 57.7%), Persoonlijkheidsstoornis Niet Anderszins Omschreven ($n = 13$; 50%), Schizofrenie ($n = 7$; 26.9%) en een Persoonlijkheidsstoornis behorende tot de categorie Cluster B ($n = 7$; 26.9%). Een terbeschikkinggestelde kan meerdere diagnoses krijgen waardoor de percentages hoger uitvallen dan 100%. De indexdelicten in het onderzoekscohort 2004 – 2008 kunnen worden ingedeeld als Vermogen zonder geweld ($n = 1$; 3.8%), Geweld ($n = 19$; 73.1%), Zeden ($n = 2$; 7.7%) en Brandstichting ($n = 4$; 15,4%). De duur van de tbs-maatregel in de onderzoeksgroep was gemiddeld 78.2 maanden ($SD = 31.6$; range van 34 maanden tot 186 maanden). De gemiddelde behandelduur tot aan de voorwaardelijke beëindiging was 60.6 maanden ($SD = 16.7$ maanden; range van 34 tot 100 maanden).

2.2 Kwalitatieve beschrijving van de recidive

Recidive na de tbs-maatregel

Tot de peildatum van 31 augustus 2011 blijkt de gemiddelde tijd na beëindiging van de tbs-maatregel, 60 maanden ($SD = 16.6$ maanden; range van 33 maanden tot 90 maanden) te zijn in het onderzoekscohort van 2004 – 2008. In deze periode blijkt 73.1% van de onderzoeksgroep niet in aanraking te zijn geweest met justitie. Zeven van

de 26 ex-terbeschikkinggestelden (26.9% van de onderzoeksgroep) blijken wel in aanraking te zijn geweest met justitie (zie tabel 1). Hiervan blijken vier personen (15.4 %) delicten te hebben gepleegd die vallen onder *zeer ernstige recidive*, te weten drugshandel, diefstal met geweld, brandstichting en verdenking van mensenhandel (openstaande strafzaak). De laatste drie personen voldoen ook aan de criteria van de kliniekmonitor van de Van der Hoeven kliniek voor het plegen van tbs-waardige recidive (11.5%). Uit de vergelijking van het indexdelict – het delict waarvoor de tbs-maatregel was opgelegd – met het recidivedelict bij de recidivisten blijkt dat één ex-terbeschikkinggestelde hetzelfde soort recidive delict heeft gepleegd als het indexdelict (zie tabel 4). Ook valt op dat alle recidives vrij snel plaatsvinden (binnen twee jaar) na ontslag van de tbs-maatregel en dat de recidivecijfers zich daarna stabiliseren. De frequentie van de recidive (het gemiddeld aantal nieuwe justitiecontacten) wordt weer-gegeven in tabel 3 en cijfers ter vergelijking zijn alleen beschikbaar van de recidivemonitor van het WODC.

Recidive in relatie tot het type beëindiging van de tbs-maatregel

Uit de gegevens blijkt verder dat over het onderzoekscohort 2004 – 2008 bij 12 personen conform het advies van FPC de Rooyse Wissel de tbs-maatregel (voorwaardelijk) beëindigd was, bij 11 personen werd de tbs-maatregel contrair het advies van het FPC (voorwaardelijk) beëindigd en bij drie personen was er sprake van een gemaximeerde tbs-maatregel. Uit de recidivecijfers blijkt dat de meeste recidive plaatsvindt in de groep waarbij contrair het advies van het FPC werd gehandeld (3 van de 11) en de groep met de gemaximeerde tbs (3 van de 3). Dit in tegenstelling tot de recidive (1 van de 12) in de groep waarbij conform het advies van de FPC werd gehandeld. Ondanks de weergaven van percentages in een kleine onderzoeksgroep

komt in de cijfers van FPC de Rooyse Wissel dezelfde trend naar voren als de landelijke cijfers en de cijfers van de kliniekmonitor van de Van der Hoeven kliniek van de eerdere onderzoekscohorten. Ook in die cijfers is de recidive in de groep waarbij conform het advies van het FPC werd gehandeld aanzienlijk lager dan de recidive in de groep met de contraire beëindigingen en de gemaximeerde tbs (zie tabel 2).

Recidive tijdens de tbs-maatregel

De gegevens over recidive tijdens de maatregel kunnen niet vergeleken worden met de gegevens van het WODC en/of met de gegevens van de Van der Hoeven kliniek. Het WODC publiceert alleen gegevens over recidive na de tbs-maatregel. De Van der Hoeven kliniek publiceert deze gegevens wel, maar de gegevens voor het onderzoekscohort 2004 – 2008 over recidive *tijdens* de maatregel waren tijdens het beschrijven van deze studie nog niet beschikbaar. Om voor vervolgstudies de vergelijking mogelijk te maken volgt hieronder een korte beschrijving van de gegevens over recidive *tijdens* de maatregel.

Van het onderzoekscohort 2004 – 2008 werd door één patiënt een recidive *tijdens* de tbs-maatregel gepleegd. Dit betrof een delict gericht tegen een medewerker van de Rooyse Wissel welke valt onder de delictcategorie mishandeling waarbij sprake is van een maximale strafdreiging van 8 jaar. Volgens de recidivecriteria van het WODC valt deze recidive onder de tbs-waardige recidive. Om meer inzicht te krijgen in recidive *tijdens* de maatregel hebben we ook voor de totale onderzoeksgroep van 88 terbeschikkinggestelden de recidive *tijdens* de behandeling weergegeven over de periode 2000 – 2011 (zie Tabel 5). De gemiddelde follow-up tijd in de totale onderzoeksgroep bleek – tot de einddatum van de tbs-maatregel of indien de maatregel nog

niet onvoorwaardelijk beëindigd was, tot de peildatum van 31 augustus 2011 – 81.4 maanden te zijn ($SD = 28.9$ maanden; range van 31 maanden tot 137 maanden).

Tijdens de tbs-maatregel hebben 9 patiënten een misdrijf gepleegd dat valt onder de categorie *ernstige recidive*. Dit betrof 5 keer diefstal (winkel-, fiets- en autodiefstal), 2 keer bedreiging en/of agressie gericht tegen personeel en/of medepatiënten, 1 keer bedreiging gericht tegen partner en 1 keer het bezit van pornografische afbeeldingen van minderjarigen. Het misdrijf waarbij agressie werd gericht tegen personeel en het misdrijf door het bezit van pornografische afbeeldingen van minderjarigen viel ook onder categorie *tbs-waardige recidive*. Het laatstgenoemde misdrijf, bezit van pornografische afbeeldingen van minderjarigen, kent een maximale strafdreiging van vier jaar en valt niet onder de categorie *zeer ernstige recidive*.

3

Conclusie

Het streven van FPC de Rooyse Wissel is dat terbeschikkinggestelden terugkeren in de maatschappij zonder ernstige delicten te plegen. Uit de eerste resultaten van ex-terbeschikkinggestelden die tussen 2004 en 2008 zijn uitgestroomd uit FPC Rooyse Wissel blijkt dat ruim 73% niet meer in aanraking komt met justitie. Verder blijkt dat ruim 84% geen zeer ernstige delicten meer pleegt, en dat 89% geen tbs-waardige delicten meer pleegt. Deze eerste resultaten wijzen erop dat recidivecijfers in lijn liggen met de landelijke cijfers, die ook internationaal als gunstig worden beschouwd. Ondanks de kleine onderzoeksgroep (26 patiënten) en het vertekend beeld dat percentages in dergelijke groepsgrootte kunnen geven, komt in vergelijking met de kliniekmonitor van de Van der Hoeven kliniek ongeveer hetzelfde beeld naar voren. Deze resultaten bevestigen het beeld dat forensische psychiatrische behandeling recidive kan terugdringen bij ernstige geweldplegers met een psychiatrische stoornis, aan wie de tbs-maatregel werd opgelegd vanwege het zeer hoge recidiverisico.

Deze cijfers worden nog gunstiger wanneer rekening wordt gehouden met de wijze waarop de tbs-maatregel werd beëindigd. In sommige gevallen bij een contraire beëindiging en bij een gemaximeerde tbs kan geen enkele vorm van nazorg worden afgedwongen door een FPC.

Zo blijkt uit de resultaten van het onderzoekscohort 2004 – 2008 dat de meeste patiënten (91.7%) waarvan het FPC heeft geadviseerd om de tbs-maatregel te beëindigen niet meer in aanraking komt met justitie en van deze patiënten niemand een tbs-waardige recidive heeft gepleegd. In tegenstelling tot de patiënten waarvan de FPC negatief heeft geadviseerd (zgn. contraire beëindigingen). Daarvan blijkt ruim 27% in aanraking te komen met justitie en ruim 9% een tbs-waardige recidive te hebben gepleegd. Opvallend is ook dat alle ex-terbeschik-

kinggestelden met een gemaximeerde tbs zijn gerecidiveerd met zeer ernstige recidive en twee van de drie met tbs-waardige recidive. Eerder onderzoek (De Kogel & Den Hartogh, 2005) laat zien dat de relatie tussen een contraire beëindiging en strafrechtelijke recidive duidelijk aanwezig is, maar dat verder onderzoek nodig is om dit verband te kunnen verklaren. Ook in buitenlands onderzoek zijn er duidelijke aanwijzingen dat ex-patiënten eerder en meer recidiveren als ze abrupt ontslagen worden uit een forensisch psychiatrisch centrum zonder enige vorm van begeleiding en/of supervisie (e.g., Davison et al., 1999; Lund, Forsman, Anckarsäter, & Nilsson, 2011).

Alhoewel strafrechtelijke recidive na de tbs-maatregel de centrale uitkomstmaat is voor een FPC, biedt het wel of niet plaatsvinden van een strafrechtelijke recidive beperkte informatie om de forensische psychiatrische behandeling te evalueren. Naast strafrechtelijke recidive is het van belang om ook inzichtelijk te maken onder welke omstandigheden en door welke factoren ex-terbeschikkinggestelden recidiveren. Daarnaast is het ook van belang om inzichtelijk te maken onder welke omstandigheden ex-terbeschikkinggestelden niet recidiveren en welke factoren daaraan hebben bijgedragen. Aan de hand van deze informatie krijgen we meer zicht op de specifieke mechanismen die een rol spelen in het recidiveren. Hierdoor kunnen we de forensische psychiatrische behandeling verder verbeteren en ketenpartners die een rol spelen in het traject na de tbs-maatregel beter voorlichten over factoren en omstandigheden die recidive verder terugdringen. De huidige studie zien we dan ook als eerste stap naar meer diepgaand onderzoek naar recidive na de tbs-maatregel en als een eerste aanzet naar een FPC-monitor met een 'What Works'-benadering.

Daarnaast willen we onze bijdrage aan een ketenbreed recidiveonderzoek in de forensische sector vergroten door onze gegevens over de recidive *tijdens* en *na* de tbs-maatregel beschikbaar te stellen aan de Landelijke Database Risicotaxatie (LDR). De statistische onderbouwing van het recidive-onderzoek vraagt om grotere groepen en databestanden (Keune & Van Binsbergen, 2010). Hoe meer gegevens over recidive tijdens en na de tbs- maatregel beschikbaar worden, hoe beter we met vereende krachten en grotere steekproeven kunnen werken om de veiligheid tijdens de tbs-maatregel, de zgn. lerende verlooppraktijk, en na de tbs-maatregel te verbeteren. In navolging van de kliniekmonitor van de Van der Hoeven kliniek hopen wij met deze studie ook een bijdrage te leveren aan de verdere ontwikkeling van een ketenbreed recidive-onderzoek.

Literatuur

Binsbergen, M.H. van & Keune, L.H. (2009). Resultaten tellen: uitkomstmaten in forensisch kwaliteitsbeleid. *Sancties, 1*, 17-37.

Bregman I.M. & Wartna, B.S.J. (2010). *Recidive TBS 1974-2006: Ontwikkelingen in de strafrechtelijke recidive van ex-terbeschikkinggestelden: Een tussenverslag*. Den Haag: WODC. Factsheet 2010-4.

Buchanan, A. (1998). Criminal conviction after discharge from special (high security) hospital: Incidence in the first 10 years. *British Journal of Psychiatry, 172*, 472-476.

Davison, S., Jamieson, E., & Taylor, P. J. (1999). Route of discharge for special (high-security) hospital patients with personality disorder: Relationship with reconviction. *British Journal of Psychiatry, 175*, 224-227.

Kogel, C.H. de & Hartogh V.E. den (2005). *Contraire beëindiging van de TBS-maatregel. Aantal, aard en verband met recidive*. Den Haag: WODC.

Keune, L.H. & van Binsbergen, M.H. (2010). *Van der Hoeven Kliniek: Recidive monitoren*. Utrecht: Van der Hoeven Stichting.

Lund, C., Forsman, A., Anckarsäter, H., & Nilsson, T. (2011). Early Criminal Recidivism Among Mentally Disordered Offenders. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*. Published online before print July 28, 2011. doi: 10.1177/0306624X11411677

Nilsson, T., Wallinius, M., Gustavson, C., Anckarsäter, H., & Kerekes, N. (2011). Violent recidivism: A long-time follow-up study of mentally disordered offenders. PLoS ONE 6, e25768.

Wartna, B. S. J. (2009). *In de oude fout: Over het meten van recidive en het vaststellen van het succes van strafrechtelijke interventies*. Den Haag: WODC.

Wartna, B.S.J., Blom, M., & Tollenaar, N. (2011). *De WODC-Recidivemonitor: 4^e herziene versie*. Den Haag: WODC. Memorandum 2011-3.

Wartna, B.S.J., el Harbachi, S., & Essers, A.A.M. (2006). *Strafrechtelijke recidive van ex-terbeschikkinggestelden. Uitstroomperiode 1974-2003*. Tabellenboek. Den Haag: WODC. Factsheet 2006-8a.

Bijlage 1 Recidive: welke strafzaak telt wel mee en welke niet?

Bron: WODC Recidivemonitor, Memorandum 2011-3

In de WODC recidivemonitor worden alleen recidive meegenomen die een ‘geldige’ afdoening kennen. Hieronder staan de criteria die de WODC recidivemonitor hanteert bij het bepalen of een recidive wel of niet een geldige afdoening kent.

Zaken die niet meetellen bij het bepalen van recidive (geen geldige afdoening).

- Kantongerechtazen (overtredingen).
- Zaken die zijn overgedragen naar een ander parket.
- Zaken eindigend in een *technisch sepot*.
- Zaken eindigend in ontslag van rechtsvervolging of een overige rechterlijke uitspraak, waarbij geen schuldigverklaring is uitgesproken.
- Zaken eindigend in een algehele vrijspraak (voor alle feiten).

Zaken die wel meetellen bij het bepalen van recidive (geldige afdoening).

- Zaken die nog niet zijn afgedaan.
- Zaken die zijn gevoegd bij een andere zaak.
- Zaken die zijn afgedaan met een transactie.
- Zaken eindigend in een *beleidssepot*.
- Zaken die eindigden in een (vrijheidsbeperkende) maatregel, een (on)voorwaardelijke vrijheidsstraf, een taakstraf, een geldboete of financiële maatregel of een andere (bijkomende) straf of maatregel.

Toelichting:

Technisch sepot

Beslissing van het Openbaar Ministerie (OM) waarbij het OM afziet van vervolging van een strafbaar feit omdat het OM van mening is dat vervolging niet tot een veroordeling zal leiden waarbij als grond kan worden aangevoerd: burgerlijke rechter niet bevoegd, dader niet strafbaar, feit niet strafbaar, onvoldoende bewijs, niet ontvankelijk, onrechtmatig verkregen bewijs, strafrechter niet bevoegd en ten onrechte als verdachte vermeld.

Beleidssepot

Beslissing van het OM waarbij het afziet van vervolging van een strafbaar feit op grond van het algemeen belang, waarbij als grond kan worden aangevoerd: ander dan strafrechtelijk ingrijpen prevaleert, beperkte kring, civiel en administratief recht, civielrechtelijke jeugdmaatregel, corporatie wordt vervolgd, door feit of gevolgen getroffen, gering aandeel in feit, gering feit, geringe strafwaardigheid van het feit, gewijzigde omstandigheden, gezondheidstoestand, krijgstuchtelijk afgedaan, landsbelang, leeftijd, leidinggevende wordt vervolgd, maatschappelijk belangenconflict, medeschuld van de benadeelde, onvoldoende nationaal belang, oud feit, recente bestraffing, rechtspersoon wordt vervolgd, reclasseringsbelang, sociale fraude, strafrechtelijke jeugdmaatregel, tbs, ter verjaring opgelegd, verdachte onvindbaar, verhouding tot benadeelde geregeld, verjaard, vervolging in strijd met belang van benadeelde en wetswijziging.

Bijlage 2 - Tabellen

Tabel 1. Prevalentie van recidive van ex-terbeschikkingsgestelden (in %) in uitstroomcohort 2004 – 2008 ($n = 26$).

	Observatieperiode in jaren					
	n	1	2	3	4	5
Algemene recidive						
2004 – 2008 WODC**	411	13.0	20.9	27.1	32.5	34.9
2004 – 2008 DRW	26	19.2	26.9	26.9	26.9	26.9 (n = 7)
2004 – 2008 VdH*	85	4.8	10.1	10.1	19.5	19.5
Ernstige recidive						
2004 – 2008 WODC**	411	10.8	17.0	22.2	27.3	30.8
2004 – 2008 DRW	26	19.2	23.1	23.1	23.1	23.1 (n = 6)
2004 – 2008 VdH*	85	4.8	8.9	8.9	16.0	16.0
Zeer ernstige recidive						
2004 – 2008 WODC**	411	2.9	4.9	6.7	8.2	8.6
2004 – 2008 DRW	26	11.5	15.4	15.4	15.4	15.4 (n = 4)
2004 – 2008 VdH	85	1.2	2.5	2.5	2.5	2.5
Tbs-waardige recidive						
2004 – 2008 WODC**	411	2.5	4.4	6.8	8.2	8.6
2004 – 2008 DRW	26	11.5	11.5	11.5	11.5	11.5 (n = 3)
2004 – 2008 VdH*	85	n.v.	8.5	n.v.	n.v.	n.v.

Noot. Op basis van survivalanalyse van 5 jaar; n.v. = onbekend; n tussen haakjes staat voor het aantal recidivisten.

* Bron: Van der Hoeven Kliniek: Recidive monitoren (Keune & van Binsbergen, 2010).

** Bron: Recidive TBS 1974-2006: Factsheet 2011-6 (Bregman & Wartna, 2011).

Tabel 2. Prevalentie van recidive van ex-terbeschikkingsgestelden in RW uitstroomcohort 2004 – 2008 ($n = 26$) uitgesplitst in Conform, Contrair en Anders.

Recidive	WODC**	VdH*	RW
Conform	N = 161	N = 43	N = 12
Algemeen	28.7	16.3	8.3 (n = 1)
Ernstig	24.2	11.6	8.3 (n = 1)
Zeer ernstig	7	7	8.3 (n = 1)
Tbs-waardig	n.v.	7	0
Contrair	N = 146	N = 16	N = 11
Algemeen	52	37.5	27.3 (n = 3)
Ernstig	35.8	18.8	18.2 (n = 2)
Zeer ernstig	15.2	6.3	9.1 (n = 1)
Tbs-waardig	n.v.	0	9.1 (n = 1)
Anders	N = 42	N = 20	N = 3
Algemeen	33.1	25	100 (n = 3)
Ernstig	28.1	15	100 (n = 3)
Zeer ernstig	20.3	10	66.7 (n = 2)
Tbs-waardig	n.v.	15	66.7 (n = 2)

Noot. VdH = Van der Hoeven Kliniek; Anders RW = gemaximeerde TBS; VdH / WODC = gemaximeerde TBS of overplaatsing.

* Bron: Van der Hoeven Kliniek: Recidive monitoren (Keune & van Binsbergen, 2010).

** Bron: Strafrechtelijke recidive van ex-terbeschikkinggestelden: Factsheet 2006-8a (Wartna et al., 2006).

Tabel 3. Gemiddeld aantal nieuwe justitiecontacten van de recidivisten (frequentie).

Observatieperiode in jaren		
Uitstroomcohort	1	2
Algemene recidive		
2004 – 2008 WODC**	1.8	2.6
2004 – 2008 DRW	1.6	2
Ernstige recidive		
2004 – 2008 WODC**	1.8	2.5
2004 – 2008 DRW	1.5	1.9
Zeer ernstige recidive		
2004 – 2008 WODC**	1.1	1.5
2004 – 2008 DRW	1	1

** Bron: *Recidive TBS 1974-2006: Factsheet 2011-6* (Bregman & Wartna, 2011).

Tabel 4. Zeer ernstige recidive en TBS-waardige recidive *na* de TBS-maatregel vergeleken met het delict waarvoor de TBS-maatregel is opgelegd (Indexdelict).

Indexdelict	Delictcategorie Zeer ernstige recidive	Afdoening van de recidive
Doodslag	Drugshandel	Boete
Doodslag	Mensenhandel*	Openstaand
Vermogen zonder geweld	Diefstal met geweld*	Onvoorwaardelijke vrijheidsstraf
Brandstichting	Brandstichting*	Vrijheidsbepalende maatregelen

Noot. * = de recidive valt tevens onder TBS-waardige recidive volgens de criteria van de Van der Hoeve Kliniek. Onderzoeksc cohort 2004 – 2008.

Tabel 5. Aantal recidivisten *tijdens* de tbs-maatregel in het gehele onderzoekscohort 2000 – 2011 ($N = 88$)

Recidive categorie	n	%
Algemene recidive	11	12.5
Ernstige recidive	9	10.2
Zeer ernstige recidive	1	1.1
Tbs-waardige recidive	2	2.3

Noot. n = aantal recidivisten; % = absolute percentage.

